

DJURENS VÄRLD

Nr 1 2021 Svenska Djurskyddsföreningens medlemstidning

Hobbyvallning
hur mår fåren?

Gör hunden en tjänst
borsta tänderna!

Här ger hästar blod
till både människor och djur

Knölsvan

Östergötlands landskapsdjur är den tyngsta flygande fågeln i Sverige. Med sin s-formade hals och orangeröda näbb med karaktäristisk knöl, är den en pampig syn när den glider fram på sjöarna.

Den framträdande knölen på näbben och den böjda halsen är det som framför allt skiljer knölsvanen från Sveriges andra svan, sångsvanen, som har en rakare sträckt hals och gul spetsig näbb. Knölsvanen gör inte mycket väsen av sig, tvärtom är det en relativt tystlåten fågel men när den blir störd eller arg hörs ett frustande, väsende läte. Även vingslagen avger ett slags sjungande ljud, inte minst när svanarna vänder åter till det vatten där de brukar hålla till efter att ha tillbringat vintern i Öresund och kring de danska öarna.

På häckningsplatsen, i regel i näringsrika sjöar och dammar och utmed kusterna, kan hanarna bli aggressiva och attackera både djur och människor som kommer för nära. Boet byggs av ofta av tät vass och är då halvt eller helt flytande. I skärgården bygger

svanparen boet av tångruskor och häckar ofta på gräsbevuxna småholmar. Honan lägger mellan fyra och tolv ägg som ruvas i 34 till 38 dagar. Ungarna är gråbruna i färgen och flygfärdiga efter fyra månader.

Länge hade knölsvanen en mycket begränsad utbredning i Sverige men numera finns den långt upp i norr och ute i skärgårdarna. Under 1980- och 1990-talet minskade antalet i Götaland och Svealands inland, vilket kan förklaras av att sångsvanen istället ökade. Idag beräknas det häckande beståndet knölsvanar till mellan 4000 och 7000 par. ■

Källor: Nationalencyklopedin, fågeln.se, Sveriges Radio

Fakta knölsvan (*Cygnus olor*)

Ordning:	Andfåglar.
Familj:	Änder.
Vikt:	6-14 kg, hanar i genomsnitt 12 kg.
Storlek:	140-160 cm lång, vingspann 200-240 cm
Föda:	Främst vattenväxter men går även upp på land och äter gräs.
Livslängd:	Upp till 24 år.

Innehåll

- 04 Aktuellt på djurskyddsfronten
- 06 Reportage – Fårvallning
- 10 Forskning – Tandlossning hos hund
- 12 Reportage - Hästar som blodgivare
- 15 SDF tipsar – Locka djur till trädgården
- 16 Gåvotack
- 18 Mitt husdjur – Chinchilla
- 19 Korsord
- 20 På spaning i naturen – Varg

Bli medlem

Ett medlemskap i Svenska Djurskyddsföreningen innebär att du är en röst för djuren.

Medlemsavgift för 2021: 200 kronor.

Ungdom t.o.m. 18 år: 100 kronor.

Årsbetalande juridisk person: 1 500 kronor.

Stödande medlem: 100 kronor.

Betalning sker till plusgirokonto 55 99 85-7
märk betalningen med namn och adress.

Djurens Värld nr 1 2021

Medlemstidning för Svenska Djurskyddsföreningen. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Lillemor Wodmar

Redaktör

Louise Cederlöf

Formgivning

Stjärntryck, Stockholm

E-post

djurensvarld@djurskydd.org

Kommunikationsstrategi

JCW Hållbar Kommunikation

Redaktionskommitté

Johan Beck-Friis
Louise Cederlöf
Lillemor Wodmar
JCW Hållbar Kommunikation

Tryckeri

Stjärntryck, Stockholm

ISSN

0291-1545

Omslagsfoto

Foto

Mostphotos om inget annat anges.

Djurens Värld trycks på miljövänligt papper.

Kontakta Svenska Djurskyddsföreningen

Besöksadress:
Sandsborgsvägen 55,
122 33 Enskede

Expeditionstid, måndag–torsdag: 09.00–15.00.
Lunchstängt: 11.30–12.30.
Expeditionstid, fredag: 09.00–13.00.

Telefon: 08-783 03 68
Hemsida: www.djurskydd.org
E-post: info@djurskydd.org

2021 avgörande för bättre djurskydd i EU

Den 20 maj förra året antog EU-kommissionen strategin "Farm to fork", för att få ett mer hållbart livsmedelssystem i EU. Den nya strategin, med det svenska namnet "Från jord till bord", innehåller flera konkreta mål som ska uppnås. EU-kommissionen vill bland annat se över djurskyddslagstiftningen, inklusive djurtransport och slakt, för att säkerställa en högre djurskyddsnivå. Enligt kommissionen finns ett akut behov av att förbättra djurskyddet i EU, något vi nog är många som kan skriva under på.

Uppdateringen av EUs djurskyddslagstiftning ska vara klar i slutet av 2023. Men innan dess ska de nuvarande lagarna utvärderas och det är här vi djurskyddsorganisationer måste spela en aktiv roll. Fram till september i år genomför kommissionen något de kallar "fitness check", "konditionsprövning" av djurskyddslagarna. De brister som då kommer fram ligger till grund för kommande lagförändringar.

Eurogroup for Animals, där SDF är med, storsatsar på att lyfta fram så många problemområden som möjligt under denna "fitness check". "Inga djur ska lämnas kvar" är deras paroll.

Den syftar på att djurslag som idag inte alls regleras, t ex fisk, ska få någon typ av skydd efter 2023. Självklart ska vi även påtala behov av förbättringar i dagens ofta föråldrade djurskyddsdirektiv och -förfordningar. SDF deltar aktivt i Eurogroups arbete.

På hemmaplan kan vi troligen glädjas åt att 2021 var året då märkning och registrering av alla katter blev ett krav. Sveriges Radios ekoredaktion genomförde i januari en rundringning där det framkom att en majoritet av riksdagspartierna vill att det ska bli obligatoriskt med märkning och registrering av katter, för att höja kattens status. Nu bereds ett lagförslag om detta i regeringskansliet och enligt obekräftade källor ska de nya reglerna börja gälla i september i år. Förhoppningsvis har både lagtexten och startdatum offentliggjorts när den här tidningen kommer ut.

Det blir en efterlängtat avslutning av en process som pågått i många år, där i princip alla aktiva djurskyddsorganisationer genomfört namninsamlingar, uppvaktningar och andra lobbyinsatser. Så även SDF, som nöjt konstaterar att ihärdigt djurskyddsarbete till slut betalar sig. ■

Johan Beck-Friis
Generalsekreterare SDF

Valpboom under coronapandemin

Pandemins hemarbete och isolering ledde till att många valde att skaffa hund under 2020. Det visar ny statistik från Jordbruksverket.

Ökningen av antalet nyregistrerade hundar i Svenska Kennelklubbens register var nästan elva procent jämfört med året innan, den största ökningen under hela 2000-talet. De populäraste hundraserna 2020 var labrador retriever, schäferhund och golden retriever.

Den stora efterfrågan på hundar medför också en ökad risk att köpare kommer i kontakt med oseriösa säljare och hundsmugglare. Jordbruksverket rekommenderar därför att man kontrollerar att valpen är registrerad i Svenska Kennelklubben alternativt att tiken är registrerad hos Jordbruksverket om det är en blandras eller oregistrerad rashund.

– För att undvika att köpa en smuggelhund är det mycket viktigt att varje hundköpare tar reda på varifrån hunden kommer, säger Lotta Hofverberg på Jordbruksverket. ■

Första elefanten som fötts i Sverige har flyttat

Elefanthonan Kwanza föddes i Borås djurpark 2001, den allra första elefant att födas i Sverige. I november förra året flyttades hon till djurparken Sóstó zoo i nordöstra Ungern, i en specialbyggd och uppvärmd container. Transporten tog tre dagar.

– Kwanza är tränad och kan kommandon, transporten var därför inga problem. Enligt de rapporter jag har fått har det fungerat bra på plats, hon har en stark karaktär och har visat intresse för sin nya flock som består av en 28-årig elefantko och två yngre tjurar, säger Bo Kjellsson, VD på

Borås djurpark.

Kwanza är en afrikansk stäpp-elefant och flytten till Ungern ingår i ett europeiskt skyddsprogram för att stärka beståndet av den hotade arten. Afrikans stäppelefant, den ena av två arter afrikanska elefanter, är det största nu levande landdaggdjuret. ■

Namninsamling med földeffekter

Hösten 2020 startade SDF en namninsamling för att få det svenska rederiet Stena Line att sluta transportera tre veckor gamla kalvar från Irland till Frankrike. Mellan 150 000 – 200 000 unga kalvar transporteras varje år denna sträcka och transporterna bryter på flera punkter mot EUs djurtransportregler.

Text: Johan Beck-Friis

SDFs namninsamling samlade nästan 23 000 underskrifter från hela världen och lämnades över till ledningen för Stena Line den 18 november. Namninsamlingen fick dock en oväntad földeffekt. Bara någon vecka efter överlämningen kom en inbjudan till SDF från Irlands jordbruksdepartement DAFM (Department of Agriculture, Food and the Marine) om ett möte för att diskutera landets kalvexport. Mötet ägde rum den 7 december förra året och förutom SDF deltog fyra internationella djurskyddsorganisationer. De klassade mötet i sig som mycket ovanligt, då den irländska regeringen sällan har en dialog med djurskyddsintressenter.

SDFs namninsamling mot Stena Lines kalvtransporter från Irland till Frankrike samlade 23 000 underskrifter och resulterade i ett möte med den irländska regeringen.

Under mötet presenterade departementet sin nya djurtransportpolicy med skärpta regler, och talade även om en strategisk plan för bättre djurskydd under långa transporter som Irland väntas släppa 2021. Departementet visade däremot inget intresse att vilja minska exporten av unga kalvar.

SDF kommer fortsätta att agera för att stoppa de långa djurtransporterna. Den svenska EU-parlamentarikern Pär Holmgren (mp) har engagerat sig i kalvtransporten från Irland efter SDFs namninsamling. Han meddelar att han särskilt kommer att lyfta transporter av icke avvanda djur under vårens arbete i parlamentet. ■

Djurparksdjuren under coronakrisen

I våras kom larm från många djurparker om ekonomisk kris till följd av coronapandemin. Och fortfarande är läget kritisk för många parker på grund av restriktionerna som gett minskat antal besökare. Frågan är hur det har påverkat djuren?

I Sverige har djurparkerna kunnat hålla sin utomhusverksamhet öppen under större delen av pandemin om än med vissa begränsningar, bland annat i hur många besökare som fått släppas in.

– Inomhusanläggningar har däremot påverkats starkt, säger Daniel Roth på Svenska Djurparksförbundet och zoolog på Universeum i Göteborg. 2020 blev långt ifrån ett normalår för djurparkerna och vi hade gärna sett mer riktade stöd från regeringen, som man fått i exempelvis Danmark. I princip har vi i Sverige bara kunnat söka stöd för foder till djuren, men det är en väldigt liten del i arbetet i en djurpark. Vi som arbetar i djurpark kan ju inte välja att inte gå till jobbet bara för att det finns permitteringsregler, djuren måste tas om hand.

Men det ekonomiska tappet har inte påverkat djuren enligt Daniel Roth.

– Om vi ser till situationen under förra året så har det inte påverkat djuren alls, mer än att man varit restriktiv med besök och kontakt med djuren. Däremot har planeringen för djuren, och arbetet runt omkring dem, påverkats.

Det Daniel Roth syftar på är utbyten av djur med andra djurparker. Runt om i världen sitter stambokförare och koordinatörer med bland annat avelsarbete och planering av

transporter mellan djurparker. Ett arbete som direkt påverkas av hur läget är i världen.

Tidigt kom rapporter, bland annat från Danmark, att man skulle bli tvungen att avliva djur om man inte fick ekonomisk hjälp. Blev det så?

– I Sverige har vi inte haft den situationen, ingen av våra medlemmar har hamnat där. Det var heller inte så man menade i Danmark, det förstörades upp. Det är inte personalen som arbetar med djuren man först väljer att dra ner på, det är andra funktioner. En del parker har valt att begränsa klövdjursgrupper till exempel, genom att inte sätta ihop hanar med resten av hongruppen. Eller använda preventivmedel på de arter där det går, för att hålla nere antalet djur.

Tyvärr har sjukdomen på ett direkt sätt drabbat några av de svenska djurparksdjuren. En tiger och två lejon på Borås djurpark bekräftades smittade med covid-19, rapporterade SVT nyheter den 26 januari. Tigern Nastasja, som var 17 år gammal, hade även andra hälsoproblem och avlivades därför. ■

Seger för djurskyddet i slaktfråga

Som Djurens Värld tidigare rapporterat (nr 4 2020) har det pågått en diskussion i EU-domstolen då en av generaladvokaterna velat stoppa enskilda medlemsländers rätt att förbjuda slakt utan föregående bedövning. Generaladvokat Gerard Hogan menade att förbud utan undantag för religiösa traditioner inte är tillåtet enligt EUs slaktförordning. SDF har engagerat sig och arbetat mycket i frågan under hela hösten, bland annat genom samarbete med organisationen Eurogroup for Animals och debattmedverkan i SVTs Aktuellt

Strax före jul kom dock beskedet att EU-domstolen valt att inte gå på generaladvokatens linje, något som är ovanligt då deras röst brukar väga starkt. Beslutet innebär att EUs medlemsländer får kräva bedövning för alla djur utan undantag även framöver. SDF gläds åt att Sverige får behålla det förbud som funnits sedan 1937, då slakt utan bedövning innebär ett stort lidande för djuren. ■

Hobbyvallning med hund

– hur mår fåren?

Fårvallning är en populär sysselsättning för många vallhundsägare. Men det finns en aspekt som inte diskuteras särskilt mycket: hur fåren mår och upplever situationen. Den 10 december 2020 anordnade därför SDF tillsammans med Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW) och Compassion in World Farming (CIWF) ett seminarium om hobbyvallning med fokus på fåret.

Text: Louise Cederlöf

Att valla får med hund, oftast med rasen border collie, är i regel utmärkt stimulans för vallhunden; den får göra det som den är ämnad att göra och får utlopp för sitt stora aktivitetsbehov. I Sverige är det en omtyckt hundsport och hobby att ägna sig åt trots att man kanske inte har egna får eller är lantbrukare till yrket. Utomlands är den här typen av hobbyvallning ovanlig, det är i regel bara kommersiella fårägare som vallar med hund och som behöver det för att hantera sin fårbesättning.

En förklaring till varför hobbyvallning blivit så stort i Sverige kan vara att det krävs ett godkänt vallningsprov för att få använda border collie i avel. Det kravet finns inte i andra länder.

Men vilka djurskyddsaspekter finns och vad bör man vara vaksam på? Hur påverkas fåren av att bli vallade? Det och mycket annat diskuterades under seminariet som leddes av SDFs generalsekreterare Johan Beck-Friis.

Nio föreläsare var inbjudna: Katarina Linge-hag Ekholm - CIWF, Elina Åsbjer - veterinär vid SCAW, Lena Persson - Svenska Vallhundklubben (SVaK), Kalle Hammarberg - fårveterinär, Kenth Svartberg - etolog Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Yvonne Öster & Bella Tidblad - hundinstruktör, respektive fårbonde och journalist, Sonia Ögren Kull - Länsstyrelsen Skåne och Ann Awes från Svenska Kennelklubben (SKK).

Till grund för hobbyvallningen i Sverige ligger Svenska Kennelklubbens vallningspolicy som togs fram 2013 på initiativ av djurskyddsorganisationer då det framkommit att vallade djur blivit hanterade i strid mot djurskyddslagen. Policyn har nu blivit norm för hur man ska jobba djurskyddsmässigt. Katarina Linge-hag Ekholm, som idag arbetar för CIWF (Sverige), var med och arbetade fram policyn:

– I korthet innebär policyn att de vallade djuren ska vara i god kondition och inte visa tecken på skador eller sjukdomar, vara vallningsbara och invallade, visas artspecifik omsorg, användas i korta träningspass, få tillgång till vila, vatten och foder mellan träningspassen, ingå i en etablerad flock om minst sex får, bara vallas när väderlek och temperatur är lämplig och slutligen ska de hanteras med respekt som levande individer, berättade Katarina Linge-hag Ekholm.

Hon pekade också på skillnaden mellan de två olika typerna av vallning: Professionell vallning handlar om att flytta fåren kortast möjliga sträcka. Vid hobbyvallning vill föraren träna hunden så mycket som möjligt.

Under vilka omständigheter är det okej att valla får?

Den frågan tycker Yvonne Öster, vallningsinstruktör och själv ägare till en liten flock om fem får, att man bör ställa sig. Är en rolig aktivitet för hunden tillräckligt goda skäl?

– Jag är ambivalent. Det är väldigt roligt att valla får med hund men om vi ska vara ärliga är det på bekostnad av fårens välmående. Det finns många brister i hanteringen av djuren när nybörjare ska läras upp. Under tävling är det bättre, då har man med en hund som är utbildad och som man tror kommer klara av de olika momenten.

Yvonne Öster föreslog att några tillägg görs i SKKs policy: Hur många timmar innan vila, vatten och återhämtning? Hur många deltagare per djurgrupp? Vad borde gälla vid flerdagskurser? Maximal utetemperatur?

De flesta djurskyddsproblem, till exempel psykisk stress, bett och andra fysiska skador på fåret som benskadorna eller rent av dödsfall, uppstår framför allt under träning. Under tävling finns oftast veterinärer med som övervakar hur djuren mår, och hundarna som deltar är tränade och vana. »

Foto: Louise Cederlöf

Får är intelligenta, nyfikna och empatiska djur, sa flera av föredragshållarna på seminariet. Dessutom har de exceptionellt bra minne; studier visar att de sällan glömmer ett ansikte de sett.

” Det är väldigt roligt att valla får med hund men om vi ska vara ärliga är det på bekostnad av fårens välmående.

Underlag och väderförhållanden är något man bör ta hänsyn till när man vallar får med hund. Både för kalla och för varma temperaturer ökar påfrestandet för djuren.

» Bella Linde, fårbonde och journalist som granskat hobbyvallningen, berättade om de risker hon ser:

– Fåren har som lantbruksdjur lägre status än hunden som är en familjemedlem. Hobbyvallning som sport innebär också ständiga nybörjare med otränade hundar, liksom ständigt högre svårighetsgrad för att testa gränser. Psykisk stress och fysiskt lidande orsakade av väderförhållanden, bitning och skador är ytterligare risker för fårens välfärd.

Elina Åsbjer från SCAW redogjorde för lagstiftningen på området och pekade på att den mentala upplevelsen är svår att mäta och förhålla till djurskyddslagen. Vad är lidande/onödigt lidande? Fårveterinären Kalle Hammarberg berättade om fårens fysiologi och beteende, liksom hur de upplever det när en hund närmar sig.

– Stress bygger på individens upplevelser av hot, och på dess förmåga att kontrollera sin situation. För fåren är hunden fortfarande en varg, vilket innebär att försvarsmekanismerna går igång och fåret förbereder sig på att slåss eller fly.

Kenth Svartberg, etolog men också fårägare, hundägare och hobbyvallare, förklarade olika begrepp som

används. Han konstaterade att alla hundar inte lämpar sig för vallning, det krävs väldigt specifika egenskaper hos hunden.

– Det är också viktigt att fåren är invallade på ett bra sätt och har goda erfarenheter av att bli vallade av hund.

Vad gör då myndigheterna och vilken kontrollfunktion finns? Enligt Sonia Ögren Kull från Länsstyrelsen i Skåne görs inga rutinmässiga kontroller av hobbyvallning eftersom inspektörerna inte upplevt att behovet har funnits. Men det beror också på att hobbyvallningen inte är ett prioriterat område för länsstyrelserna.

– Det är svårt att kontrollera detta, det krävs att informationen i anmälan är väldigt konkret, helst vill vi ha en videofilm. Men när vi väl åker ut och tittar så går det att se på fårens rörelsemönster och beteende om de har utsatts för en viss metodik av hundarna en längre tid. Det har vi möjlighet att utreda.

Sonia Ögren Kull tycker att de som vallar får borde ha mer kunskap om fårens beteende, och föreslog att det kunde läggas till som ett krav i policyn.

Det är viktigt att fåren är invallade på ett bra sätt och har goda erfarenheter av att bli vallade av hund.

De flesta djurskyddsproblem, som psykisk stress eller att hunden biter fåren, uppstår under träningstillfällen. Under tävling finns ofta veterinär med och kan övervaka hur djuren mår, dessutom är hundarna som deltar tränade och vana.

Från hundsidan hördes Lena Persson, SVaK som berättade att stor kraft läggs på utbildning av instruktörer och hundförare.

– Vi har allt mer förberedande kurser där förarna lär sig hantera fåren och hur de reagerar. Flera klubbar har också utformat kurser där man under ett år får följa en djurägare som visar hur exempelvis klippning, klövverkning och lamning går till.

Ann Awes från SKK menade att vallningspolicyn följs idag och att det är viktigt att skaffa sig rätt sorts kunskap.

– Kunskap är den springande punkten här. Det viktigaste är att lära hundägarna att hantera fåren, om fårens beteende och skötsel. SKK och SVaK har ett stort ansvar i att informera, det är vi som sitter inne med kunskapen och kan förmedla den utåt. Visst finns det risker med hobbyvallning, men det är också en väldig tillgång och det ser vi som positivt. Vi behöver fler får för att hålla landskapen öppna och då behövs hobbyvallarna.

Ett sätt att öka kunskapen är att ta del av aktuell forskning. Ett konkret erbjudande om det fördes fram av

Katarina Linge Hag Ekholm från CIWF:

– Jag och mina kolleger i England sitter på mycket omfattande kunskap om fårens upplevelseförmåga. Vi vet att får är snäppet under delfiner i intelligensnivå och vi har ett färdigt material i populärvetenskaplig form som vi kan bidra med. Vi ställer oss till förfogande och är gärna en samarbetspartner för att få till stånd en förbättring och öka kunskapen.

Skulle det kunna vara något att komplettera SKKs vallningspolicy med? undrade moderator Johan Beck-Friis.

– Det kan man absolut göra, sa Ann Awes.

Under den avslutande paneldiskussionen framfördes flera konstruktiva förslag om hur man kan förbättra djurskyddet. Flera deltagare förslog att SKKs policy bör uppdateras, någon att mer insyn i träningsverksamheten ges och någon ansåg att länsstyrelsen borde öka sitt engagemang och sin synlighet under träning och tävling. Såväl hund- som färreträdare verkade vara positiva till fortsatta samtal.

– Det känns bra att vi kunnat sätta fokus på problemet genom de givande och insiktsfulla föredragen, kommenterade moderatorn Johan Beck-Friis efteråt. ■

Foto: Louise Cedertöf

SKKs policy, som ligger till grund för hobbyvallningen i Sverige, behöver uppdateras och spridas bland utövarna. Det var en av slutsatserna som drogs under paneldiskussionen.

Hälsoaspekter av tandlossn

2015 fick Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, en donation från Svenska Djurskyddsföreningen för att undersöka hälsoaspekter av tandlossningssjukdom hos hund. Donationen möjliggjorde studier kring allmänna systemeffekter av tandlossning och ett doktorandsprojekt kring hemtandvård på hund där Stiftelsen Djursjukhus i Stor-Stockholm är huvudfinansiär för doktorandens lön.

Text: Ann Pettersson, docent i odontologi, specialist i odontologi, hund och katt, SLU

Tandlossningssjukdom är hundens vanligaste sjukdom, över 80 procent av alla hundar över tre år anses vara drabbade. Vid tandlossning sker en inflammation i vävnaden som omger tanden. Kombinationen av skadliga ämnen från bakterier på tandytan och kroppens immunförsvar kan leda till nedbrytning av tandens stödjevävnad och i slutändan till tandförlust.

Samband mellan tandlossning och andra sjukdomar har studerats intensivt hos människa och idag tyder mycket på

att tandlossning även kan påverka uppkomst och försämra behandlingsresultat av andra sjukdomar. Däremot är lite känt om hur tandlossning påverkar hundars allmänna hälsa.

Den bästa behandlingen mot tandlossning är daglig hemtandvård i form av tandborstning. För att kunna förbättra vården av hundar med tandlossningssjukdom är det viktigt att kartlägga djurägare och djurhälsopersonals attityder och rutiner avseende både förebyggande hemtandvård och professionell behandling. ■

Allmänna systemeffekter av tandlossning hos hund

Syftet med denna undersökning var att studera hur tandlossningssjukdom påverkar hundars allmänna hälsa. I studien deltog privatägda hundar med olika allvarlighetsgrad av tandlossningssjukdom. Deltagande var frivilligt och alla informerades om att de när som helst kunde avbryta medverkan i studien, dock valde alla tillfrågade att medverka. Hundarnas hälsa undersöktes noggrant innan och efter behandling av tandlossningssjukdomen. Djurägaren besvarade också enkäter angående rutiner kring hemtandvård, hundens beteende och hälsa före och efter behandling.

Vi har nu ett mycket omfattande material som har analyserats och bearbetning av data pågår. Vi har till exempel tittat på olika indikatorer för organsjukdom och inflammatoriska markörer. Inga djurägare borstade tänderna på sina hundar innan medverkan men intressant nog hade majoriteten påbörjat tandborstning efter att ha deltagit i studien. Vid telefonkontakt ett år senare uppgav majoriteten att de fortfarande borstade tänderna på hunden dagligen. ■

Bästa sättet att förebygga tandproblem är att dagligen borsta tänderna på hunden.

ingssjukdom hos hund

Hemtandvård förebygger tandproblem

För att få en bild av svenska hundägars åsikter och rutiner kring tandvård på hund har vi tagit fram enkäter som skickades ut till fler än 200 000 hundägare och även till över 5000 veterinärer och djursjukskötare. Nästan 70 000 svar kom in, vilket visar hur viktigt det här ämnet är för både hundägare och djursjukvårdspersonal, och vilket engagemang det väcker.

Daglig tandborstning är det bästa sättet att förebygga tandproblem. Våra resultat visar dock att bara fyra procent av landets hundägare borstar tänderna på sin hund dagligen. De flesta hundägarna ansåg att deras hund hade god tandhälsa vilket står i skarp kontrast till veterinärernas svar, där fler än nio av tio anser att problem med tänderna är vanligt hos våra hundar. Eftersom tidigare studier har visat att tandproblem är hundarnas vanligaste besvär, finns en risk att många hundägare inte känner till att deras hund har problem och att hundarna går omkring med obehag i munnen helt i onödan.

Mindre än hälften av hundägarna hade någon gång blivit rekommenderade av veterinär att borsta hundens tänder, trots att de allra flesta besöker en veterinärklinik

regelbundet under hundens liv. Både veterinärer och hundägare har svarat att rekommendation om tandborstning oftast ges i samband med att hunden kommer för tandstensborttagning eller andra problem i munnen. Tyvärr är det ju då för sent att förebygga och det är betydligt svårare att stoppa upp en tandlossningssjukdom som redan har fått fäste.

Många hundägare har istället för hos veterinären fått information om tandborstning från annat håll. När det gäller vilka hundägare som blir rekommenderade hos veterinären att borsta hundens tänder är de små raserna överrepresenterade, och det stämmer med det faktum att tandproblem är vanligare ju mindre hunden är. Samtidigt vet vi att alla raser och storlekar av hund kan drabbas – även stigande ålder är nämligen nära förknippad med ökade tandproblem.

Många hundägare säger också att de skulle kunna tänka sig att borsta dagligen. Samtidigt har en fjärdedel av de hundägare som börjat och försökt komma igång med tandborstning senare gett upp. Kanske behöver veterinärer och djursjukskötare ta en mer aktiv och stöttande del i träningen av hemtandvård, helst redan när hunden är valp, för att alla ska orka fortsätta? ■

Bilden visar en tand med tandlossning. Rötter är synliga då käkbenet har förstörts och plack syns som mjuka beläggningar. Det är plack inte tandsten som initierar tandlossning.

Fördjupningslitteratur:

- Emil Moberg, Profylaktisk tandvård i hemmet, SLU 2009: https://stud.epsilon.slu.se/186/1/moberg_e_090518.pdf
- Enlund KB, Brunius C, Hanson J, Hagman R, Höglund OV, Gustås P, Ann Pettersson. Dental home care in dogs - a questionnaire study among Swedish dog owners, veterinarians and veterinary nurses. BMC Vet Res. 2020;16(1):90.
- Enlund KB, Brunius C, Hanson J, Hagman R, Höglund OV, Gustås P, Ann Pettersson (2020). Dog Owners' Perspectives on Canine Dental Health—A Questionnaire Study in Sweden. Frontiers in Veterinary Science. 2020;7(298).
- Karolina Brunius Enlund, Michaela Karlsson, Carl Brunius, Ragnvi Hagman, Odd Viking Höglund, Pia Gustås, Jeanette Hanson, Ann Pettersson (2020). Professional dental cleaning in dogs - Clinical routines among Swedish veterinarians and veterinary nurses. Acta Vet Scand, 62 (1), pp. 1-10.

Hästar som blodgivare

Att hjälpa fölen är en tjänst som tillkom på begäran. Om mamman dött eller om det är dålig kvalitet på råmjölken kan fölet behöva lite hjälp på traven med att bilda antikroppar. Då får den blodplasma antingen i munnen eller direkt i blodet.

På Håtunalab står hästarna i centrum för produktion av livsviktiga läkemedel. Här bedrivs blodgivarverksamhet som inte bara tillgodoser människors behov utan även ger plasma till behövande föl.

Text: Beata Hansson

På Håtunaholms gård i Uppland är det 70-talet hästar som spelar huvudrollen i framställning av blodprodukter som ska bidra till förbättrad hälsa för såväl människor som djur. Farmaceuten Anna Nilsson är VD och verksamhetschef. Hon berättar att blodet som ges av djuren till största delen används för odling och isolering av bakterier inom humanmedicin. Plasman däremot går till fölunger via landets uppfödare, djursjukhus och distriktsveterinärer.

– Främst förser vi mikrobiologiska avdelningar vid landets större sjukhus med blodprodukter som kan bestå av helblod, serum eller plasma. Där ingår blodet i så kallade blodagarplattor som används för att diagnostisera bakterier som exempelvis olika typer av halsbakterier.

Anna Nilsson förklarar att helblod är det blod som cirkulerar naturligt i kroppen, där alla celler finns kvar. För att blodet inte ska koagulera tillsätts ett antikoagulantia, till exempel natriumcitrat. Ett annat sätt är att ”skaka blodet” så att det ämne som gör att blodet koagulerar frigörs och på så sätt behålls i flytande form. Blodagarplattor innehåller sterilt blod och agar som bildat en gelé där man genom ett så kallat utstryk kan få bakterier att växa fram. Blodet fungerar som en näring till bakterierna.

På Håtunaholm finns även ett antal nötkreatur, får, marssvin, kaniner och höns i verksamheten. De största kunderna är regionerna samt läkemedels-, livsmedels- och bioteknikföretag. Intresset för blodprodukter från svenska djur är stort eftersom Sverige är befriat från många allvarliga smittsamma sjukdomar. Därför går produkterna även på export till flera länder i Europa.

Men även veterinärer och uppfödare står på kundlistan. Det finns behov av hästarnas blod även för dessa. Plasma ges för att kompensera för råmjölken och rädda livet på fölet. Cirka 600 liter blodplasma per år av produktionen är öronmärkt för föl i behov vilket motsvarar cirka tio procent av det som produceras på Håtunalab.

– Blodplasma används främst till föl med brister i råmjölksupptaget som därmed får låga halter av antikroppar i blodet. Plasman används också till föl som inte tillåts dia på

Foto: Bengt Ekberg SVA

Bild på en blodagarplatta där man är på väg att stryka ut ett prov.

moderstoet vid risk för olika sjukdomar som exempelvis om fölet har en annorlunda blodgrupp än modern, och stoet har producerat antikroppar i råmjölken som bryter ner fölets egna blodkroppar. Eftersom det skulle kunna vara livshotande för fölet att dricka den mjölken förses det vid födseln med munkorg under första levnadsdygnet. Samtidigt rensas moderns råmjölk ur och kastas bort och plasma ges för att kompensera för råmjölken och rädda livet på fölet.

Att kunna hjälpa fölen är en tjänst som tillkom på begäran. Om mamman dött eller om det är dålig kvalitet på råmjölken kan fölet behöva lite hjälp på traven med att bilda antikroppar. Genom ett snabbt och enkelt test kan man se om fölet har tillräckligt stor mängd antikroppar i blodet och vid behov kan plasman ges i munnen om fölet är max tolv timmar gammalt. Då kan plasman tas upp i tarmen. Annars ges den direkt i blodet.

– Väntar man föl, rekommenderar jag att man har lite plasma i frysen om läget skulle bli kritiskt. Med dagens transporter går det inte att lita på att få hem plasman vid rätt tidpunkt. Därför är det bra att vara förberedd.

Verksamhetens alla hästar går på lösdrift och lever där ett sunt hästliv i sin flock som till stor del består av tävlingshästar som inte riktigt har passat in i tävlingsmiljön av någon anledning. Alla är vid gott hull och trivs med varandra i hagarna. Det är inte svårt att förstå att detta är en attraktiv lösning för många hästägare och att det ofta finns en kö av hästar till verksamheten. Här stannar de sedan för resten av sina liv. Oftast blir de väldigt gamla. Uppåt 30 år är ingen ovanlighet.

Foto: Karin Andersson

Till Håtunaholm kommer hästarna i regel som unga och stannar i hela sitt resterande liv.

Foto: Karin Andersson

Anna Nilsson ansvarar för verksamheten på Håtunalab AB.

Hur ser då den perfekta fyrbenta blodgivaren ut?

– Vi vill inte ha för små hästar som blodgivare och de måste kunna anpassa sig till flocken. Hästarna som kommer hit är oftast ganska unga, mellan tre och fem år. Det är en lång procedur tills de kan tappas på full mängd blod. Vi börjar med att ta en liter sedan ökar man succesivt. Till slut tappas de på mellan sex-åtta liter per gång. En häst tappas på blod två gånger i månaden. Det tar cirka tio minuter per gång och hästarna brukar inte påverkas utan går sedan direkt ut till flocken igen. Vid varje tappning kontrolleras andelen röda blodkroppar hos respektive individ.

Någon dramatik i samband med tappning för djuren finns inte. Anna Nilsson berättar att när en häst ska ge blod får den alltid stå med sin bästa kompis i stallen och de följs åt in i tappningshallen.

– Att hålla reda på vem som är kompis med vem är faktiskt ett sjå för oss, skrattar hon. ■

Fakta:

År 2010 tog det då nystartade företaget Håtunalab AB över verksamheten från Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SVA. Företaget har idag fem anställda och förser främst mikrobiologiska avdelningar vid landets större sjukhus med blodprodukter som kan bestå av helblod, serum eller plasma. Håtunalab levererar blod och plasma över hela Norden men också till länder i övriga Europa. I Sverige är de unika och närmaste konkurrent inom området finns i Danmark.

Så lockar du de viktiga pollinerarna till din trädgård

När människor tillbringar allt mer tid hemma har intresset för trädgårdsskötsel ökat. Fåglar och insekter hjälper till att hålla växterna friska och har en viktig roll i naturen, men hur gör man för att locka dem till sin trädgård? SDF tipsar om några saker man kan göra för att trädgården ska bli en inbjudande plats för djuren.

Text: Louise Cederlöf

Förutom glädjen att se vackra fjärilar och fåglar landa i trädgården fyller dessa djur en viktig funktion i egenskap av att vara pollinerare. Utan humlor, bin och fjärilar kan vi bli utan en mängd frukt och grönsaker; cirka 30 procent av det vi äter är beroende av pollinerande insekter och andra djur.

Dessvärre minskar de livsviktiga insekterna kraftigt i antal på senare tid vilket har flera orsaker: deras naturliga livsmiljö har försvunnit, användningen av bekämpningsmedel och klimatförändringar. Det finns därför all anledning att hjälpa dem på traven. Så vad kan man göra i sin trädgård?

Vare sig man har balkong, liten eller stor trädgård, har valet av växter stor betydelse. Vissa sorter är mer värdefulla för insekter och fåglar än andra.

Pollinerande insekter och fåglar har en viktig uppgift i naturen och i våra trädgårdar.

- Bra perenner och andra blommande växter är: blå tistelboll, ljung, ringblomma, silverax, aster och lavendel. Klättrande växter som kaprifol och murgröna gynnar också ett rikt insektsliv.

- Buskar: nypon, olvon, try, slån, vinbär och björnbär.

- Stora träd: al, gran, körsbär, äpple, lönn, hägg, fläder och hassel.

Nu när våren är på ingång är det en god idé att plantera många vårlökar. Vårens tidiga blommor är viktiga för nyvakna insekter. Ett annat tips är att variera trädgården och se till att ha en mångfald av träd, buskar, klättrväxter och örter. Att skapa soliga ytor bredvid lummiga, skuggiga och fuktiga områden ger omväxlande miljöer som är gynnsamma.

Insektshotell är ett annat sätt att ge fjärilar, humlor och nyckelpigor egna boplatser. I trädgårdsbutiker finns färdiga insektshotell att köpa men man kan också göra egna. Till stinksländor, en av alla nyttiga insekter, kan man skära botten av en plastflaska och rulla wellpap inuti. Sätt en tvärgående spärr undertill för att hindra rullen att ramla ut. Häng sedan upp insektshotellet på en skyddad plats.

Fåglar, som också bidrar till att pollinera växter, kan man hjälpa genom att placera ett vattenbad på en hög plats. Då är de skyddade från katter och andra rovdjur. ■

Källor: Svenska Yle, Plantagen.

I trädgårdsbutiker kan man köpa färdiga insektshotell men det går också bra att tillverka egna.

Varmt tack! alla gåvogivare

Gåvo-
givare

GÅVOR

Arbete mot smuggelhundar & djurförsök

Anna Håkansson Båstad

Igelkottar

Maija-Leena Eloranta Vänge
Matti Hirvonen Vänge

Julgåva

Maija-Leena Eloranta Vänge

Katthjälp

Jonas Mentz Löddeköping

Till stöd för hemlösa djur

Charlotte Tunell Stockholm

David Smith
Elisabeth Anestad
Ia Vestberg
Jenny Bäckström
Jenny Holmberg
Lisa Thorén
Marie Ahlström
Sofie Laimbacher
Torun Pehrs
Ulla Illerås

Övriga gåvor

Anders Ahlquist
Anders Hernqvist
Andrew Dimmock
Annelie Hillström
Astrid Nordström
Birgitta Abrahamsson
Björn Holmgren
Erik Lindholm
Eva Persson

Arvika
Danderyd
Salbohed
Holmsund

Norrköping
Norsborg
Ekerö
Rättvik
Skövde

Ystad
Djursholm
Knivsta
Hållnäs
Bromma
Karlshamn
Bromma
Solna
Göteborg

Eva Öhman
Evi Esperk
Fredrik Ström
Heike Hellmond
Ingegerd Böklin
Jacobi Carbons AB
Jan Lindblad
Jens-Peter Olsson
Joakim Josefsson
Johnny Strömberg
Karin Fristedt
Katarina Bergstrand
Kristina Grönros Ekholm
Lars Karlsson
Lena Glad
Linda Werme
Marianne Löwstedt
Marija Nilsson
Niclas Norstedt
Payex Sverige (Fonus)
Ros-Marie Ahlborg
Suzanne Rapp
Yvonne Sköld
Åsa Hoffsten

Trångsund
Bagarmossen
Göteborg
Uttran
Nyköping
Kalmar
Österhaninge
Ystad
Alsterbo
Kristinehamn
Växjö
Värmdö
Saltsjö-Boo
Ämmeberg
Söderhamn
Rörbäcksnäs
Mölnbo
Täby
Gävle
Visby
Älvsjö
Stockholm
Hägersten
Täby

TILL MINNE AV

Eva Ryman

Margareta Widh Mjölby

Gunilla WachtmeisterSven, Louise och
Martin Giljam med familjer Linköping**Ivo Savara**Birgitta Lingman Borås
Eva och Jiri Tichy Frufällan
Ewa & Leif Josefsson Sandhult
Kamraterna på Borås
Stadtsteater Borås
Milena Hofman Borås
Susanne och
Emma Augustsson Borås**Kerstin Samuelsson**

Peder och Helena med familj Lerdala

Lennart Lindgren

Bosse & Kerstin Wikström Linköping

Maj Bonnedahl

Pia Sjödin med familj Domsjö

Roland Göransson

Familjen Larsson Rosendahl Umeå

Mona TrengereidArne Lyrbring Stenungsund
Bert och Birgitta Andersson StenungsundBertil Mark Stenungsund
Britt Lundin och Haldis Ruud Stenungsund
Britt-Marie ochLasse Svantesson Stenungsund
Ewa Axelsson Stenungsund
Föreningen Stenungsön Stenungsund
Gittan och Crister Engström Stenungsund
Hans Trengereid Göteborg
Ingela Sjöberg Brastad
Inger och Stefan Carlsson Göteborg
Irene Nilsson Stenungsund
Lars Nilsson med familj Stenungsund
Marie DahlqvistMonica och Jan Obert Stenungsund
Monika & Tore Johansson Uddevalla
Rose-Marie & Rune Eliasson Stenungsund**SVENSKA
DJURSKYDDSFÖRENINGEN****Stöd Svenska Djurskyddsföreningens arbete för djuren.**

Swisha en gåva till 1230 960708

Märk gärna gåvan med ditt namn.

Elina tog hand om Toby och Ubbe

Elina Wimmer, 17 år, hade egentligen inte tänkt skaffa chinchillor men när Toby och Ubbe behövde nya hem valde hon att ta hand om dem. Att se dem utvecklas och må bättre, tycker hon har varit roligast.

Text: Louise Cederlöf

Som andraårselev på gymnasiet med inriktning djurvårdare vet Elina Wimmer en hel del om både chinchillor och andra djur: huset är fullt av individer som behövt omplaceras och som Elina öppnat sitt hem för. Men att ha chinchilla som husdjur är inte för vem som helst, menar hon.

– Av alla gnagare jag har haft är chinchillor de mest krävande. De behöver ha stort utrymme med en hög bur där de kan hoppa och utföra naturliga beteenden, grenar att gnaga på, sandbad och fri tillgång till hö. Jag skulle inte rekommendera chinchilla till ett barn såvida inte föräldrarna är väldigt insatta och pålästa.

Toby och Ubbe, som är nio och elva år gamla, har med tiden blivit sociala och nyfikna djur. Så var det däremot inte när de först kom till Elina. De tidigare ägarna hade varken tid eller kunskap för att ta hand om dem på ett bra sätt. Det märktes bland annat genom att de bet på sin egen päls. Det kallas för stereotyp beteende och något djur gör när de inte mår bra. Men det har de slutat med nu.

Hur bor dina chinchillor?

– Toby och Ubbe bor i en bur i mitt rum. Chinchillor är känsliga för drag, därför har jag dem inomhus. Det gör att det blir ganska smutsigt och mycket tid måste läggas på städning. Men tack vare att jag har dem så nära har de blivit väldigt keliga och tillgivna, annars gillar inte chinchillor att bli hanterade för mycket. Ibland låter jag dem springa fritt och då brukar jag träna inkallning.

Vad är roligast?

– Att se hur deras personligheter har utvecklas,

och att de mår bra nu. Det är det roligaste. Det är också väldigt mysigt och rogivande att se på när de äter. Chinchillor är otroligt charmiga, roliga och intressanta djur. Man lär sig mycket bara av att sitta och titta på hur de rör sig, både i buren och när de är lösa. De har ett väldigt intressant rörelsemönster! ■

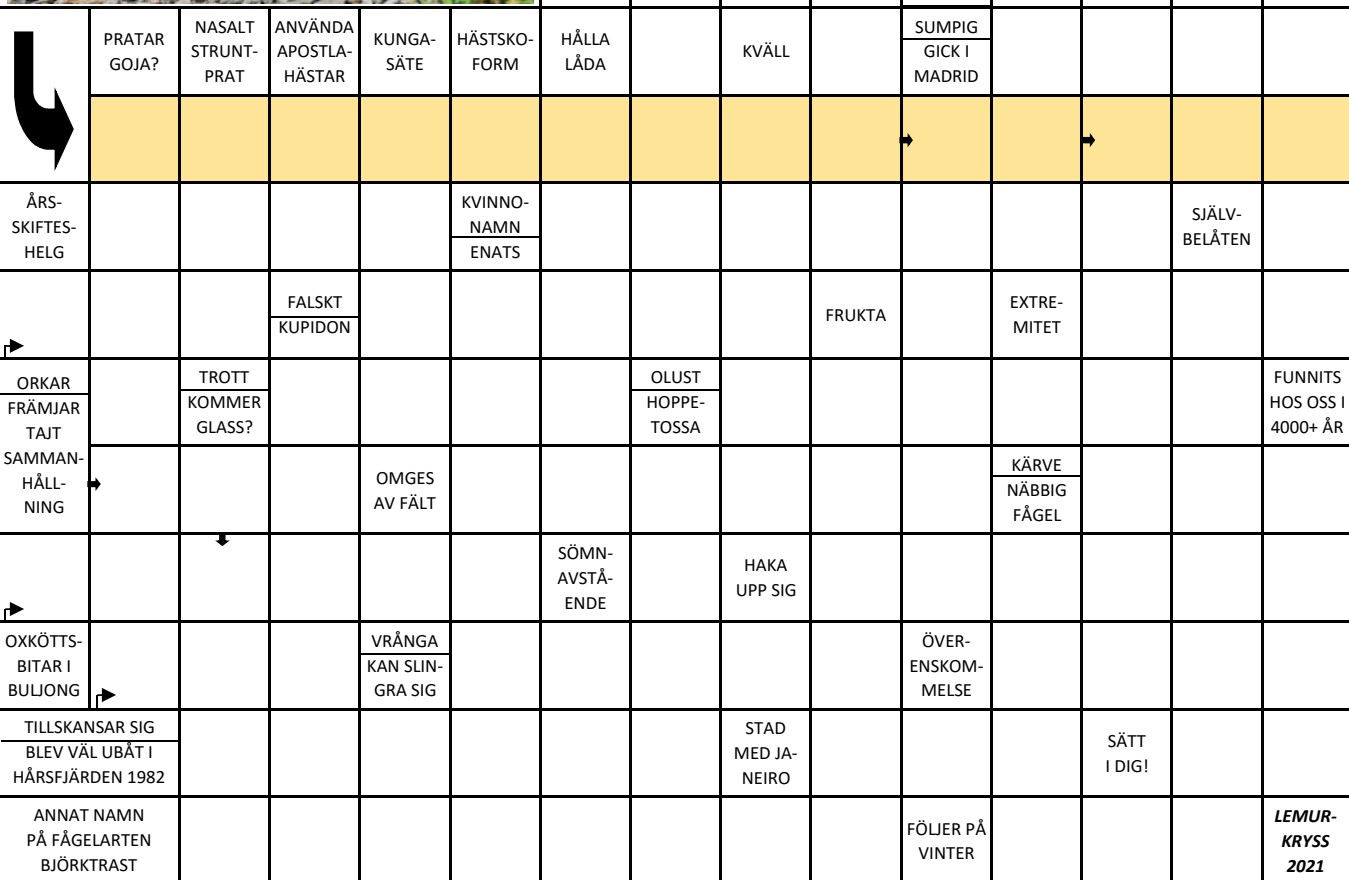
Chinchillor är krävande djur men roliga och charmiga, tycker

Elina går andra året på gymnasiet för att bli djurvårdare.

Namn: Elina Wimmer
Ålder: 17 år
Bor: Hindås, Göteborg.
Husdjur: Katter, gerbiler, hamstrar, degus, akvarium med fiskar, ödlor m.m.

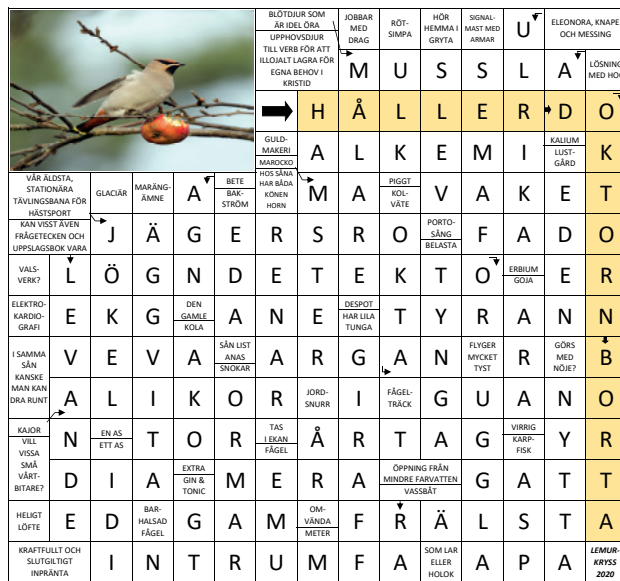
Vill du, som är högst 18 år, berätta om ditt husdjur i tidningen? Maila ett högupplöst foto på dig och ditt husdjur samt ditt telefonnummer till redaktionen för Djurens Värld: djurensvarld@djurskydd.org

Rätt lösning till korsordet i nummer 4-2020:

Skicka lösenordet till Svenska Djurskyddsföreningen,
Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede,
eller maila till redaktionen:
info@djurskydd.org

Senast den 3 maj 2021 vill vi ha ditt svar. Glöm inte att ange din postadress. Bland de rätta lösningarna dras en vinnare som får tre trisslotter hemskickade.

Konstruktör: www.lena-holmlund.com

Grattis Ginger Andersson, Västerås, som blev förra numrets korsordsvinnare.

Avsändare: Svenska Djurskyddsföreningen, Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede

PÅ SPANING I NATUREN

Vargen kommer!

När ett sedan länge efterlängtat djurmöte äntligen infinner sig i det fria blir man som djur- och naturvän verkligen glad. Visserligen kan många oväntade och plötsliga djurmöten också bjuda på stor behållning. Men när tillfället som man drömt om länge till slut utspelar sig uppstår en särskild form av uppskattning. Särskilt om vi själva av en eller annan anledning varit medverkande till situationens positiva utveckling.

Text & foto: Göran Ekström

En kall vintermorgon sitter jag i min varma sovsäck och väntar vid en isbelagd sjöstrand. Sakta håller den ljussvaga morgonen på att avslöja olika detaljer framför mig. Det är en grå morgon men vindstilla, och därför möjlig att uthärda i den skarpa kylan som råder.

Det är en varg som det hela gäller. Med en rejäl portion tur finns vissa möjligheter att få syn på det vackra djuret om det visar sig längs med sjökanten där jag sitter. Den unga hanen som tidigare visat sig för några fiskare på isen är nämligen ganska stationär på platsen, vilket förmodligen betyder att den har en dödad älg eller ren som byte i närheten. Vargen äter av bytet men ibland lämnar den kadavret en stund för att undersöka omgivningen. Så med lite tur är det inte omöjligt att vargen kommer traskande längs sjöstranden framför mig ännu en gång, som den tidigare gjort när den blivit observerad av människor på platsen. Det hela känns naturligtvis mycket spännande.

Det är då det händer! Det är den lilla pricken på isen långt bort vid skogskanten som slutligen avslöjar den fantastiska verkligheten. Vargen kommer! Det är faktiskt så

jag knappt kan tro vad min kikare visar. Men vänta lite... kanske det bara är en ovanlig stor hund som kommit lös där vargen också håller till? Är det verkligen den efterlängtade synen med en vild varg i mina egna hemmamarker som jag så länge väntat på?

Då jag efter några ytterst spännande sekunder ser att det inte bara är vargen som kommer utan också att det vackra djuret är på väg rakt mot den plats där jag sitter och väntar, stegras spänningen ytterligare medan en oroande tanke börjar växa fram i mitt inre. Kommer han att vika av och dra sig in mot skogen och bli borta för mina ögon eller kommer han att fortsätta på den inslagna kursen och bjuda på några möjligheter för min kamera?

Allt utvecklar sig nu som på beställning. När vargen till slut hör kameran på det korta avståndet som till slut uppstår mellan oss blir han inte särskild skrämmd. Tydligt är ett möte med en människa inte direkt kopplat till en livsfara för det unga djuret. Inte ännu i alla fall. Det sista jag ser av honom är hur han försvinner bakom en iskant på den reglerade fjällsjön där vårt möte utspelat sig. ■